

Rapport van de commissie offervaardigheid

1. *Samenvatting*

5 Een korte samenvatting van ons rapport is: we onderzochten Bijbelse lijnen rond offervaardigheid en de dagelijkse praktijk daarvan binnen ons kerkverband. Volgens ons is er flink wat ruimte om offervaardigheid te vergroten. Het is goed om daarbij ‘fondswerving’ steeds meer professioneel aan te pakken – de wereld om ons heen (goede doelen) doet dat ook en vist in dezelfde vijver.

10 Belangrijk zorgpunt is dat een slechte offervaardigheid in wezen een teken is van een geestelijk manco. Als een groot deel van de kerkelijke inkomsten wordt geleverd door een klein deel van de kerkleden, betekent dat dan dat veel van die andere leden een geestelijk probleem hebben en ‘de kerk’ (maar dus ook God) een te lage prioriteit geven? Wanneer onze ambtsdragers zakelijke zorgen over de gemeenten langs die weg benaderen, zouden de resultaten wel eens heel wat rijker kunnen zijn dan alleen de extra financiën die het oplevert.

2. *Inleiding*

20 De commissie offervaardigheid werd door de generale synode 2016/2017 ingesteld. Als leden werden benoemd: br. P. Brands; zr. A. van der Horst; ds. E.J. van der Linde, ds. G.J. Post en br. A.J. de Vuijst (samenroeper).

25 De opdracht aan de commissie was ‘om kerkenraden te voorzien van materiaal, ideeën en dergelijke, waarmee kerkleden toegerust en gestimuleerd kunnen worden tot grotere offervaardigheid en dit, of een eerste aanzet daartoe, op korte termijn ter beschikking te stellen, zodat wellicht al in 2017 de eerste bijdrageverhogingen verwacht mogen worden. Waar mogelijk dit uit te voeren in samenwerking met de commissie inzake herbezinning op steun aan kleine kerken.’

30 Offervaardigheid is een voluit geestelijke zaak, het hoort een basis te vinden in hoe we vanuit christelijke waarden en normen kijken naar onze roeping om samen de kerk van Christus in stand te houden onder Zijn leiding en besturing. Daarvoor gaan we uiteraard te rade bij de Heilige Schrift. Hieronder vindt u, voordat we ingaan op onze werkwijze en de resultaten daarvan, een weerslag van onze bevindingen, die uiteraard mede bedoeld zijn om door te geven aan gemeenteleden waarmee gesproken wordt over offervaardigheid.

35 Deze weerslag is daarom ook als apart document opgenomen op onze website.

3. *Enige Bijbelse lijnen*

3.1 *Geefrichtlijnen*

40 In heel wat plaatselijke gemeentegidsen staan richtlijnen voor het geven van de vrijwillige bijdragen, veelal opgesplitst naar gezinssituatie en naar bruto of netto inkomen. Soms ontbreken deze richtlijnen en wordt alleen het jaarlijkse budget genoemd. En wie de richtlijnen met elkaar vergelijkt ziet opmerkelijke verschillen in genoemde percentages. In heel wat kerkenraden en vooral commissies van beheer worden hierover discussies gevoerd. Geven we een richtnorm en zo ja, welke dan? Soms dringen deze vragen door op

45 de meerdere vergaderingen.

Een andere discussie die hier soms doorheen loopt, is die van het geven van de tienden, 10% van je netto of bruto inkomen (dat maakt in onze moderne tijd nogal verschil!). Leert Gods Woord ons nu het geven van de tienden of gaat het om het principe van een richtlijn bij ons geven? En hoe zit dat met de blijmoedige gever en Gods liefde (2 Korintiërs 9:7)?

50

3.2 Waarden

Het kan een valkuil zijn om ons geefgedrag te laten bepalen door normen. Deze normen kunnen als knellend worden ervaren of anderzijds kunnen we er wat mee willen worden. Nadruk mag niet komen te liggen op het afdragen, het binnenhalen, het incasseren, maar op het geven. Geven is beter dan ontvangen. En alleen al in het NT komt het woord 'geven' ruim 2100 keer voor, liefhebben ruim 700 keer en geloven zo'n 300 keer. Van dat geven is God, onze Vader, nogal eens het subject of zijn Zoon Jezus Christus die zijn leven gaf of de heilige Geest die gaven en vruchten geeft. Deze Drieënige God is een overvloedige bron van al het goede (NGB). Door te zijn 'in Christus' zoals de rank 'in' de wijnstok is (Johannes 15), delen we in de goede gaven en in een gevende levenshouding die zo kenmerkend was voor onze Heiland.

Deze gevende houding horen we in een gesprek van Jezus Christus met de Farizeeën terug in Matteüs 23. Hij benadrukt en handhaaft hier het gevende principe binnen Gods koninkrijk. Die gaat niet op in normen en regels. In vers 23 citeert Jezus Christus de kernwaarden recht, barmhartigheid en geloof / trouw als eigenschappen van onze God die ook door het geloof ons zullen kenmerken. Deze trits vinden we nagenoeg zo terug in Micha 6:8, waar de geloofshouding omschreven wordt met recht doen, goedertierenheid liefhebben en ootmoedig wandelen met God. De profeet Micha benadrukt in dit gedeelte dat het niet onze offers zijn waardoor de relatie met God wordt hersteld (vers 7), maar dat dat is door een gelovig ontvangen van Gods genadegaven. Hij zegt dat dit niet iets nieuws is en wijst dan terug naar de Torah, die in dezelfde bewoording, bijvoorbeeld in Deuteronomium 10:12, Gods volk oproept om ontzag voor de HEER, onze God te hebben en Hem lief te hebben. Hij is barmhartig en genadig, vol liefde en trouw en Hij deelt die genadegaven graag uit. Wie dicht bij Hem leeft ontvangt deze gaven én de gevende levenshouding.

3.3 Normen

Opmerkelijk is in het genoemde gesprek in Matteüs 23 dat Jezus daar de kernwaarden van God en zijn rijk verbindt met de geefrichtlijnen. Hij speelt ze niet tegen elkaar uit, maar zet ze naast elkaar. In vers 20 spreekt Hij 'wee' uit omdat de geestelijk leiders de tienden geven van de munt, de dille en de komijn, maar het belangrijkste van de wet nalaten: het recht, de barmhartigheid en het geloof / de trouw. Van het hanteren van de geefrichtlijnen zegt Hij in vers 23 dat men deze zou moeten doen en van het leven vanuit de gevende levenshouding, dat men die niet zou nalaten. Van die gevende levenshouding zegt Hij nog iets heel belangrijks: deze zijn 'het belangrijkste'. Dit kunnen we nooit genoeg het volle pond geven. Zoekt eerst het koninkrijk van God en Zijn gerechtigheid (Matteüs 6:33). Maar we kunnen daarna niet zeggen dat de geefnormen niet nodig zijn. Jezus Christus zegt dat we deze zullen hanteren (Matteüs 23:23). Geven is juist het medicijn tegen materialisme (zie 1 Timotheüs 6: 17-19), wat onze Westerse maatschappij zo bepaalt. Royaal geven is een erkenning dat alles wat we hebben ons door God gegeven is (Deuteronomium 14:23). Het geven voor de dienst aan de HEER en de armen wordt in Handelingen 20:35 gedragen door het woord van de Heiland: 'Het is zaliger te geven dan te ontvangen'.

45 3.4 Geef- en leefregel

Hoe pas je dit nu toe op onze situatie? We doen er goed aan de stukken in de bijbel die over het geven van de tienden gaan gewoon te lezen in onze kerkdiensten en daar uitleg over te geven. Daarbij mag je aangeven dat de belasting in onze tijd wat hoger is dan die in veel Bijbelse tijden en je bij tienden net zozeer mag denken aan nettosalaris als aan bruto. Daarbij is het beeld van geven als zaaien stimulerend, zoals in 2 Korintiërs 9: 6: 'Bedenkt

dit: wie karig zaait, zal ook karig oogsten, en wie mild zaait, zal ook mild oogsten.’ Dat is een advies voor ons mensen die niets kunnen meenemen met onze dood. We doen er, zeker als christen, goed aan om veel geld weg te geven, want van dát geven word je rijk. Maar liever ziet de apostel een hartelijke gevende houding, daarom vervolgt hij in vers 7 met:

5 ‘God heeft de blijmoedige gever lief.’ Niet omdat het moet, maar omdat hij graag gehoor geeft aan de gevende houding van Gods Geest die in zijn hart is neergelegd. Hierbij haalt Paulus een Schriftwoord aan uit Psalm 112: ‘Hij heeft uitgedeeld, aan de armen gegeven, zijn gerechtigheid blijft in eeuwigheid.’ En met deze gerechtigheid wordt volgens de kantekening bedoeld: de eeuwige beloning van zijn godzaligheid en vroomheid, die hij uit
10 genade zal ontvangen.

Bij onze gevende houding mogen we kerkelijke doelen goed bedenken. We kunnen ons als commissie goed vinden in de redenering die te lezen was in een artikel van ds. E. Leeftink (ND, 25 juli 2016; staat ook op onze site). In Deuteronomium 14:22-29 staat namelijk dat de gelovigen de tienden twee jaar lang naar de tempel moeten brengen en daar aan offers
15 en feestmaaltijden moeten besteden uit dankbaarheid voor alles wat God gegeven heeft. In die feestvreugde mogen de priesters en hun gezinnen delen. Maar elk derde jaar krijgen de tienden een ander doel. Dan moet het verdeeld worden onder de Levieten, de vreemdelingen, de wezen en de weduwen in de stad. In de verhouding kerkelijke en algemene ‘goede doelen’ wordt hier een 2/3 1/3-verdeling gehanteerd. Al zijn de
20 omstandigheden nu anders dan toen, het zijn wel richtlijnen die specifiek te maken hebben met geefgedrag. Je kunt ook zeggen dat wij niet de eersten zijn die met dit soort vragen bezig zijn. Gods volk heeft hier eerder over nagedacht en de wil van God in dit opzicht gezocht.

Bij het nadenken over ons geefgedrag zal de geefkracht vooral ons verlangen zijn om te
25 helpen, te dienen, omdat de liefde van God in onze harten is uitgestort. Daarbij is het geven van de tienden geen eis, maar een handvat, waarbij sterke schouders zware lasten dragen en zwakke schouders lichte. Op basis van de genoemde 2/3 1/3-verdeling kun je adviseren zo’n 6% van ons (netto)salaris¹ te geven aan de instandhouding van kerk en eredienst. Daarnaast zijn er tal van goede doelen waar ook ons hart en onze portemonnee voor open
30 mag gaan.

4. Werkwijze en resultaten

De commissie heeft sinds haar benoeming vijf keer plenair vergaderd en daarnaast zijn onderling een aantal zaken afgestemd. Allereerst is gewerkt aan het verzamelen van
35 relevant materiaal, door kerkenraden uit te nodigen dat met ons te delen en ook andere bronnen te raadplegen. Na een selectie zijn een flink aantal documenten beschikbaar gesteld op de website www.cgk.nl/offervvaardigheid; een inhoudsopgave treft u aan in bijlage 1 van dit rapport. Nadat de site gevuld was is dit op 28 november 2017 via het Dienstenbureau gemaild aan alle scribae. De commissie heeft zich bezonnen op
40 aanbevelingen die we aan kerken kunnen voorleggen. Deels zijn die vastgelegd in een strategiedocument op de genoemde website, daarnaast is een voorlichtingsavond georganiseerd op 3 september 2018 waar niet alleen een aantal praktische handvatten werden aangereikt maar eerst ook is ingegaan op Bijbelse lijnen die we onderkennen. De avond werd goed bezocht: inclusief de commissieleden waren er 32 broeders en zusters die
45 de informatie tot zich namen en daarna levendig daarover van gedachten wisselden. De presentatie over ons strategiedocument werd gevolgd door een casus (Urk-Ichthus) waar een actie die volgens de ideeën uit dat document werd gehouden als resultaat had dat de

¹ Zoals eerder gezegd zou je ook kunnen denken aan bruto salaris, we kiezen uiteindelijk voor netto omdat dit rekening houdt met de druk vanuit de fiscus en ook aansluit bij wat we het meeste tegen komen in het materiaal dat we uit de kerken ontvingen.

offervaardigheid structureel (door extra VVB) flink werd verhoogd! Meerdere bezoekers lieten ons later weten dat deze avond als heel positief is beleefd.

5 Uit de contacten die we hadden is ons gebleken dat er in een aantal gemeenten het gebruik is dat de landelijke minimumbijdrage apart wordt ‘doorbelast’ aan de gemeente, in een aantal gevallen ook met voor-ingevulde acceptgiro’s. We willen ervoor pleiten daarmee te stoppen, omdat op die manier de bekostiging van het landelijke werk (en ereschulden zoals emeritaat) wel erg veel gaat lijken op ‘kerkbelasting’ en een één op één doorrekening naar de kerkleden geen recht doet aan de interne solidariteit binnen een gemeente. Ook voor dat 10 deel van de kerkelijke begroting mogen de sterkste schouders de zwaarste lasten dragen. Beter is het om de omslag op te nemen in de totale kerkelijke begroting en die veel en goed te communiceren.

15 De mate van offervaardigheid in de afgelopen periode is in kaart gebracht aan de hand van de ANBI-transparantiegegevens die elke plaatselijke kerk op internet publiceert. De resultaten en een analyse daarvan vindt u in bijlage 2 van dit rapport. In die analyse moesten wel vooraf enige aannames worden gedaan bij gebrek aan statische gegevens over onze kerkleden, zoals gemiddelde gezinsgrootte en aantallen inkomens (en hoogte daarvan) per gezin. Zie hiervoor verder de bijlage. De belangrijkste conclusies zijn:

- 20 - De offervaardigheid in onze kerken lijkt gemiddeld niet erg groot. Wij komen onder alle aannames op 4,6% van het gezinsinkomen, wat best veel lager is dan de 6% waarop we in het vorige hoofdstuk uitkwamen. Ook als we de betalingen aan eigen kerk vergelijken met andere gezinskosten – waarin toch in oprechtheid keuzes gemaakt kunnen worden – lijkt er een flinke ruimte voor verhogingen.
- 25 - Een relatief lage offervaardigheid werkt uiteraard ook verhogend op het gat dat de landelijke omslag slaat in de kerkelijke begroting. Andere oorzaken van een grote impact van de minimumbijdrage op de totale kerkelijke begroting zijn divers en van een afstand niet goed te duiden. Analyse van de lokale situatie per gemeente is nodig om ze te vinden en zo te komen tot oplossingsrichtingen.
- 30 - In gemeenten waar de begroting ondanks slechte of matige offervaardigheid toch geen tekort vertoont is het natuurlijk lastig om kerkleden te motiveren tot grotere bijdragen. Als dat vanuit geestelijke motieven toch wenselijk lijkt, kan een goede weg zijn om voor te spiegelen welke mooie (missionaire) dingen mogelijk worden met extra inkomsten.
- 35 - Niet zozeer binnen de kaders van onze opdracht maar wel opmerkelijk: veel kerken houden zich niet aan de wettelijke verplichting om op 1 juli van elk jaar de ANBI-transparantiegegevens op internet te melden. Bij een poging de gegevens te achterhalen in juli 2018 vonden we in slechts 22% van de gemeenten gegevens over 2017 (en we troffen ook wel gegevens aan uit 2015 of zelfs 2014). Eind september was dit gestegen 40 tot (slechts) 68% en pas eind oktober tot 92%². Op dat moment is onze verzamelronde afgesloten en zijn voor de nog ontbrekende gemeentes de verouderde gegevens gebruikt.

45 De conclusie dat er zeker ruimte is voor verbetering van de offervaardigheid, wordt ondersteund door de resultaten van het onderzoek dat de commissie kleine kerken heeft gehouden bij buitenlandse kerken, zie verder hun rapport daarover. Daarbij bleek dat de

² Gebaseerd op de gegevens zoals bereikbaar via de website cgk.nl, die ook voor de fiscus de formele referentie is. Het Dienstbureau liet weten dat een aantal gemeenten wel op de eigen site gegevens heeft staan, maar dat dan niet doorgeeft; van tijd tot tijd gaat men daarnaar ‘op jacht’.

offervaardigheid in buitenlandse kerken flink hoger ligt dan in ons kerkverband.

Voor zover wij kunnen nagaan zijn de op onze website gepubliceerde documenten her en der actief gebruikt. Voorbeelden daarvan zijn:

- 5 - Urk-Ichthus waar een actie, die werd opgezet volgens het strategiedocument en met behulp van materiaal uit Bennekom, een bijzonder succesvol resultaat liet zien waarmee de eigen bijdrage omhoog schoot met 22%.
- Dat succes veroorzaakte een plaatselijke kettingreactie: Urk-Maranatha deed eenzelfde actie en ook de PKN-gemeente kwam in het geweer. Het resultaat bij Urk-Maranatha was een verhoging van de eigen bijdrage met 19%.
- 10 - Van de CGK Zwijndrecht kregen we bericht dat een actie met behulp van de documenten op de site resulteerde in een toegezegde groei van VVB met maar liefst 35%.

15 Het bovenstaande is uiteraard geen garantie dat soortgelijke acties altijd dergelijke zeer ruime opbrengsten zullen hebben, maar waar nu de begroting maar met moeite wordt gedekt, lijkt het aantrekkelijk zo'n actie toch eens te overwegen.

Op het moment van schrijven van dit rapport is het nog te vroeg om meer algemeen iets te kunnen zeggen over mogelijke effecten van ons werk bij plaatselijke gemeenten. De 20 volgens de ANBI-gegevens kleine groei van de gemiddelde eigen bijdrage in 2017 is te gering om toe te kunnen schrijven aan gevolgen van onze activiteiten. Het zou daarom goed zijn kerkenraden bij herhaling te wijzen op de door ons verzamelde documentatie, bijvoorbeeld jaarlijks in de decemberbrief van deputaten financiële zaken.

25 De gevraagde samenwerking met de commissie kleine kerken werd eenvoudig gefaciliteerd omdat de samenroeper van de commissie offervaardigheid ook de rapporteur was van de commissie kleine kerken. De commissies hebben zo wederzijds gebruik kunnen maken van elkaars kennis en tussenresultaten. Met name ging het daarbij om de 30 verzameling en analyse van ANBI-transparantiegegevens en om de gegevens over offervaardigheid in buitenlandse kerken.

5. *Vervolg op deze commissie*

Ten slotte hebben we ons afgevraagd of het zinvol is u te verzoeken onze commissie te 35 verlenen of een ander vervolg daaraan te geven. Wij menen dat verlenging onvoldoende zinvol is. De documenten en de website blijven uiteraard waardevol en verdienen het blijvend te worden aangeboden, maar daar is geen aparte commissie voor nodig, dat kunnen deputaten FZ of het Dienstenbureau ook doen.

Een andere mogelijke vervolgactiviteit is het bij voortduring blijven stimuleren van 40 kerkenraden om gebruik te maken van die documenten. Het in stand houden van een aparte commissie is daarvoor een nodeloos zwaar middel. Effectiever lijkt het om kerkenraden die daaraan behoefte hebben te dienen met financiële en andere hulpmiddelen, zoals:

- Een lijst van professionele fondswervers – vertrouwd met een kerkelijke omgeving – die hen kunnen helpen; een dergelijke lijst kan worden aangelegd en bijgehouden door het Dienstenbureau en onze commissie kan hen een eerste aanzet voor zo'n lijst 45 leveren.
- Het inrichten van een bescheiden eenmalig fonds, waarop kerkenraden een beroep kunnen doen voor enige ondersteuning door professionele fondswervers. Als we denken aan 25 gemeenten die daarvan gebruik zouden maken voor 5 uren per gemeente, tegen een uurtarief van €100 excl. btw, dan zou dat fonds € 15.000 groot 50 moeten zijn. We stellen ons voor dat dit fonds beheerd wordt door deputaten OBEnA,

niet alleen voor gemeenten die van hen ondersteuning ontvangen (welke gemeenten natuurlijk wel een primaire doelgroep hiervoor vormen!), maar ook voor andere gemeenten, groter dan 250 leden en dus niet in de 'scope' van OBenA, die moeite hebben hun begroting rond te krijgen. Het voordeel voor OBenA is dat deze vorm van

5

ondersteuning zichzelf terugverdient voor de genoemde primaire doelgroep. Waarschijnlijk moeten gemeenten die hiervan gebruik maken ook zelf nog wat geld (en in elk geval tijd!) investeren in het maken van een goed actieplan. Deputaten OBenA hebben desgevraagd geen bezwaar tegen zo'n constructie.

- Er zou een training ontwikkeld kunnen worden die door kerkenraden schappelijk ingekocht kan worden door een paar van de kerkelijke fondswervers, daarbij kan dan het kerkelijk kader beter meegenomen worden dan in de standaard trainingen van de 3F-academy (voormalig instituut fondsenwerving) die wel inhoudelijk goede trainingen levert, maar meer algemeen is gericht. Wij schatten dat de kosten voor die ontwikkeling in de orde grootte liggen van € 3.000. De benodigde expertise wordt daarbij ingekocht, de regie moet liggen bij een daartoe geschikt deputaatschap.

15

De genoemde acties hebben als doelgroep: eigenlijk alle plaatselijke kerken, al zullen kerken zonder financiële zorgen zich minder aangesproken voelen. Het lijkt ons daarom dat het Dienstenbureau in die acties een coördinerende of uitvoerende rol kan spelen. We hebben ons voorgenomen voorstel voorgelegd aan deputaten LKB, die aangeven dat voor een klein deel wel te kunnen uitvoeren, maar belangrijke punten niet te beschouwen als hun rol. Daarin hebben ze gezien de huidige instructie overigens helemaal gelijk; en daarmee wordt een belangrijk manco duidelijk, namelijk dat op dit moment voor het 'omarmen' van deze problematiek op dit moment in onze kerken geen centraal punt is aan te wijzen. We pleiten ervoor om dat bij deputaten LKB neer te leggen. Deputaten financiële zaken zijn vooral onze interne accountants en vanuit functiescheiding komen zij daarvoor dan minder in aanmerking. Deputaatschappen als evangelisatie of partners zendingsgemeenten hebben wel te maken met fondswervers of armlastige gemeenten, maar hun eigenlijke doelgroep is toch veel kleiner dan 'alle plaatselijke kerken'.

20

25

30

Genoemde oplossingen in plaats van het verlengen van onze commissie verschuiven wel het initiatief naar de plaatselijke kerken, maar hoort dat initiatief daar in principe ook niet thuis? De behoefte juist aan professionele fondswerving zou onzes inziens immers moeten groeien, omdat plaatselijke kerken steeds meer te maken krijgen met de concurrentie van allerlei andere organisaties die daarover wel beschikken en zo de vijver waarin we allen vissen effectief leegpompt voordat de kerk aan de beurt komt.

35

In dat kader kan ook overwogen worden een parttime of fulltime fondswerver aan te nemen of in te huren op het Dienstenbureau maar dan alleen ten dienste van de verschillende centrale deputaatschappen die met deze problematiek hebben te maken (combineren met advies aan plaatselijke kerken leidt tot versnippering en belangenverstrengeling). Zo'n fondsenwerver zou wel aandacht kunnen besteden aan een betere motivatie bij gemeenteleden voor de verschillende deputaatschappen, en zo als het ware een verlenging kunnen zijn van de commissies doelmatigheid, zichtbaarheid en offervaardigheid.

40

45

6. Voorstellen

Al met al willen we u vragen als volgt te besluiten:

1. de commissie offervaardigheid te dechargeren voor haar werkzaamheden en op te heffen;

50

2. deputaten financiële zaken opdracht te geven de verzameling documenten die is ontstaan aan te bieden via hun website, bereikbaar via de huidige link, zonder de noodzaak dit actief bij te houden of te updaten (maar wat uiteraard wel mag gebeuren); tevens om jaarlijks kerkenraden te attenderen op de mogelijkheid om hiervan gebruik te maken;
3. er bij kerkenraden op aan te dringen om te komen tot een samenhangend beleid over offervaardigheid, waarbij ze genoemde documenten (in het bijzonder ‘handreikingen voor het bepalen van uw strategie’) kunnen raadplegen, en daarbij te streven naar een beleid waarin de volgende elementen een rol spelen:
 - a. een reële startnorm voor een bedrag aan offervaardigheid voor de instandhouding van kerk en eredienst is 6% van de genoten netto inkomens in een gezin / pastorale eenheid; dit bedrag door kerkleden in eigen verantwoordelijkheid bij te stellen naar beneden of boven, daarbij wellicht geholpen door een VVB-tabel waarin enige progressie kan worden ingebouwd (hogere inkomens hogere percentages);
 - b. de motivatie voor offervaardigheid hoort primair te zijn gebaseerd op het willen toepassen van Bijbelse waarden en normen. Daarnaast is transparantie nodig over het materiële reilen en zeilen van de gemeente, waarbij er inzicht is in de totale begroting voor het kerkelijke werk, in welke begroting dan ook de landelijke minimumbijdrage is verwerkt;
 - c. communicatie over offervaardigheid zal in meerdere vormen plaatsvinden (brieven, kanselmededelingen, presentaties op gemeenteavonden, agendaonderdeel voor huiskringen, preekonderdelen, et cetera);
 - d. ook de landelijke minimumbijdrage mag worden opgebracht in onderlinge solidariteit binnen de gemeente; daarom is het ongewenst dit apart door te belasten aan de kerkleden, waarmee het idee van ‘kerkbelasting’ in de hand wordt gewerkt;
4. deputaten LKB opdracht te geven om:
 - a. een lijst aan te leggen en bij te houden van professionele fondswervers die beschikbaar zijn voor plaatselijke kerkenraden om hen te benaderen voor advies over lokale acties;
 - b. zich te oriënteren op de wenselijkheid om een training te laten ontwikkelen ten behoeve van kerkenraden die hun fondswerving willen professionaliseren, en bij positieve indicatie die training ook te realiseren;
 - c. met enige regelmaat te communiceren met de kerken over besluit 3 en de resultaten van de opdrachten 4a en 4b;
 - d. in overleg te treden met de op het Dienstenbureau werkzame deputaatschappen over de wenselijkheid en mogelijkheden (doorbelasting) om te komen tot het aanstellen of op detachingsbasis inhuren van een professionele fondswerver;
5. deputaten OBenA opdracht te geven eenmalig een bedrag van € 15.000 te bestemmen voor ondersteuning van plaatselijke kerken (ook als die nu geen ondersteuning van OBenA ontvangen) die daarmee fondswerving willen professionaliseren, al of niet met gebruikmaking van de training genoemd bij besluit 4b.

Wij wensen u ten slotte veel zegen toe op uw werk als synode, moge het ten dienste zijn van de instandhouding en uitbreiding van Zijn koninkrijk!

Bijlage 1: Documenten op de website

Op onze website www.cgk.nl/offervaardigheid zijn de volgende documenten te vinden Als u de site bezoekt, ziet u niveau 1 en, in blauwe vlakjes, niveau 2 staan; een muisklik op 5 zo'n blauw vlakje levert de lijst met niveau 3 documenten op, die u dan kunt downloaden.

Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3
Strategie	Documenten strategie	<ul style="list-style-type: none"> - handreikingen voor het bepalen van uw strategie - beleidsvisie en doel Commissie Geven CGK Urk Ichthus - beschrijving verhogingsactie VVB CGK Urk Ichthus - chronologisch overzicht ondernomen acties Goes - foto voorbeeld inzamelbus CGK Urk Ichthus - instructie voor kerkelijke functionaris financiën Goes - planning laatste weken tot verhogingsactie VVB CGK Urk Ichthus - planvorming Commissie Geven CGK Urk Ichthus - planvorming werving CGK Groningen Drachten - planvorming werving CGK Kornhorn Drachten - tabel vaste vrijwillige bijdrage CGK Urk Ichthus - tabel vaste vrijwillige bijdrage Drachten (Excel) - tabel vaste vrijwillige bijdrage Nijkerk - tijdschema financiële jaaractiviteiten Drachten (Excel) - totaalplanning verhogingsactie VVB CGK Urk Ichthus - voorbeeld draaiboek VVB diverse kerken - voorbeeld ophaalsysteem enveloppen in kerk CGK Urk Ichthus
Preekschetsen	Preekschetsen	<ul style="list-style-type: none"> - Bijbelse lijnen rondom offervaardigheid (dit document bevat het hoofdstuk 'Bijbelse lijnen' uit dit rapport) - Preekschets offervaardigheid 1 Kronieken 29 14b Ds. G.J. Post - Preekschets offervaardigheid Gods vreemde Valuta Marcus 12 4144 ds. L. Floor
Brieven en teksten	Artikelen	<ul style="list-style-type: none"> - Meer geven - ds. Leeftink (juli 2016) - kerkblad gevende gemeente samengevatte versie Goes - kerkblad oproep om te geven met bijbelse overwegingen Via Nova Amsterdam - kerkblad zorgen om kerkelijke inkomsten Hillegom - geven aan de kerk gepubliceerd in De Wekker ds. G.J. Post - Diacon 2004, De collecte en de diaken - Diacon 2009, Giftenbeleid. Geven legen en vullen - Diacon 2014, Trouw geven, eerlijk leven
	Brieven	<ul style="list-style-type: none"> - begeleidende brief bij verhogingsactie VVB CGK Ichthus Urk - aan gemeente met toezeggingsformulier Goes

		<ul style="list-style-type: none"> - aan gemeente zorgen om inkomsten Leerdam - actie ledenbijdrage 2017 Drachten - bevestiging SEPA machtiging Drachten - bijdrage kerkelijke kassen Drachten - gemeente ivm financiën Goes - gemeente ivm financiën dec 2014 Goes - gemeente ivm financiën met ontwikkelingen dec 2014 Goes - herinnering bijdrage gemeenteleden Drachten - inleiding financieel overzicht 2012 Goes - naar gemeenteleden over financiën Bennekom - verzoek vrijwillige bijdrage kerk Zierikzee
	Formulieren	<ul style="list-style-type: none"> - toezegging kerkelijke bijdrage 2012 Goes - toezegging kerkelijke ledenbijdrage Drachten
	Teksten	<ul style="list-style-type: none"> - Bijbelse achtergrond geven Vlaardingen - kerkblad actie ledenbijdrage Drachten - kerkblad update financiën Bennekom - geven met bijbelse richtlijnen Goes
	Overige documenten	<ul style="list-style-type: none"> - layout envelop VVB verhogingsactie CGK Urk Ichthus - overeenkomst periodieke gift Belastingdienst - verhogingskaart verhogingsactie VVB CGK Ichthus Urk
Folders	Folders	<ul style="list-style-type: none"> - actie ledenbijdrage Dokkum - geef om onze kerk Bennekom
Gesprek met de gemeente	Materiaal	<ul style="list-style-type: none"> - Kindermateriaal themamap HGJB
Presentaties	Presentaties	<ul style="list-style-type: none"> - voorlichtingsavond commissie offervaardigheid - verhogingsactie VVB CGK Ichthus Urk - belijdeniscatechisatie Bennekom - gemeentevergadering Goes - gemeentevening Bennekom

Bijlage 2: Analyse ANBI-transparantiegegevens

Plaatselijke kerken moeten voor het behouden van hun ANBI-status jaarlijks onder andere financiële gegevens over het vorige jaar op internet publiceren. Dit wordt ondersteund door ons Dienstenbureau in Veenendaal door daarvoor een template aan te bieden waarvan bijna alle kerken ook gebruik maken. In de afgelopen jaren is elk jaar bijgehouden wat er werd gepubliceerd en daaruit zijn interessante conclusies te trekken. Niet alle kerken zijn in het onderzoek betrokken maar onzes inziens ontstaat toch een betrouwbaar beeld van het financiële reilen en zeilen van plaatselijke kerken. Met name samenwerkingsgemeenten zijn buiten beschouwing gelaten omdat zij cijfers geven over de gehele gemeente, terwijl b.v. de omvang van het CGK-deel is vermeld. De ANBI-cijfers zijn aangevuld met ledenaantallen uit de jaarboekjes. De individuele cijfers zijn beschikbaar in een uitgebreid excelsheet ‘ANBI-verwerking 2018 versie 20181030.xlsx’ dat aan geïnteresseerden gemaild kan worden (aanvragen bij het Dienstenbureau, email info@cgk.nl).

In de excelsheet is onderscheid gemaakt tussen de volgende inkomsten voor een gemeente:

- kerkelijke bijdrage (VVB, collecten voor kerk en eredienst, extra giften);
- bijdragen van derden, zoals externe subsidies en huuropbrengsten;
- diaconale bijdragen: deze cijfers zijn helaas minder betrouwbaar. Een flink aantal gemeenten heeft ze niet ingevuld; ook komt het regelmatig voor dat wel de diaconale bestedingen zijn genoemd maar niet de inkomsten – in dergelijke gevallen is aangenomen dat die gelijk waren.

In het kader van onze opdracht beperken we ons nu tot de eerste soort bijdragen. In de onderstaande tabel is per jaar aangegeven hoeveel per (doop)lid gemiddeld per jaar werd gegeven in ons kerkverband aan kerkelijke bijdrage. Over 2018 waren bij de afronding van dit rapport nog geen cijfers bekend.

Jaar	Kerkelijke bijdrage/doop)lid
2015	€ 405,31
2016	€ 386,58
2017	€ 397,55

De bedragen schommelen enigszins rond en onder de € 400 per (doop)lid per jaar. We vermoeden dat de schommelingen vooral het gevolg zijn van eenmalige giften/legaten, omdat VVB nogal de neiging lijkt te hebben vooral constant te zijn. Dat klopt met *vaste* vrijwillige bijdrage. Maar het is wel erg standvastig dat er her en der nog steeds ‘rare’ bedragen binnenkomen die gevolg zijn van een automatische omzetting van gulden naar euro.

Bedacht dient te worden dat dit gemiddelde bedragen zijn, dus het resultaat van velen die niets geven tot en met de enkelingen die bovenmatig veel geven. Veel van onze penningmeesters kennen wel de risico’s van de situatie dat het grootste deel van de totale kerkelijke bijdrage wordt opgebracht door een klein deel van de leden – en wat als die met pensioen gaan of verhuizen? Dit onderstreept nog eens de noodzaak om een in de gemeente breed gedragen beleid op te zetten voor een verbeterde offervaardigheid.

Ter illustratie zetten we de gemiddelde bedragen ook eens af tegen een aantal uitgaven waarmee ook onze kerkleden wel regelmatig te maken kunnen hebben:

- abonnement op ND of RD: € 399 resp. € 385 (in 2018);

- abonnement Margriet of Libelle: € 251;
 - tv/internet/bellen: € 600 (en dan heb je niets bijzonders bijbesteld);
 - mobieltje eenvoudig (Sim-only, onbeperkt bellen 5GB internet): € 120;
 - mobieltje omvangrijk (Samsung S9+, onbeperkt bellen en internet): € 612;
- 5 - op vakantie gaan: grote bandbreedte, gebruik uw eigen ervaring maar eens.

Als we nadenken over offervaardigheid is het interessant om na te gaan of er ruimte is voor verbeteringen daarin. Om daarover iets te zeggen gingen we te rade bij het NIBUD en CBS met betrekking tot gemiddelde gezinsgrootte en modaal inkomen. In grote lijnen levert die

10 confrontatie het volgende op:

- stel dat de gezinsgrootte in de CGK wat groter is dan het landelijk gemiddelde van 2,2 personen per huishouden;
 - stel ook dat er vaker dan gemiddeld sprake is van maar één inkomen per huishouden;
 - dat roept een vermoeden op dat kan gelden dat er drie (doop)leden per inkomen zijn;
- 15 - er is geen reden om er van af te wijken dat dit een modaal inkomen is (in 2017 was dat € 37.000 bruto per jaar, dat is € 2.855 bruto per maand ofwel € 2.152 netto per maand; bron: Centraal Planbureau CPB);
- als inderdaad 6% van het netto modaal inkomen zou worden gegeven is dat € 2.152 x 6% = € 129,12 per maand = € 1.550 per jaar;
- 20 - dat is dus voor drie (doop)leden, dan is de verwachting per jaar per (doop)lid €516,50. Concreet: dat is (voor velen: maar) € 43 per maand;
- het resultaat van de ANBI-transparantiegegevens is in 2017 echter slechts € 397,55 per lid per jaar. Dat is van dat ene modale inkomen per drie personen 4,6%;
 - zo beschouwd is er ruimte voor een totale kerkelijke inkomensgroei van € 398 naar
- 25 € 516, dat is zo'n 30%!

Los van de vraag of je voor iedereen de norm wil volgen, of dat er lokaal wel meer dan drie (doop)leden per inkomen zijn, et cetera, moge duidelijk zijn dat als kerkleden

30 werkelijk waarde hechten aan het voortbestaan van hun kerk, er aanzienlijke ruimte zou moeten zijn voor grotere offervaardigheid. Zoals op de vorige synode al gezegd: dat is vooral een geestelijke zaak!

Deze cijfers moeten geen eigen leven gaan leiden en ongetwijfeld zijn er kanttekeningen te plaatsen bij de exactheid van de genoemde bedragen. Maar de trend en algemene conclusie

35 kan toch wel zijn dat het er op lijkt dat de offervaardigheid in onze kerken niet heel groot is. Dat blijkt ook als we het vergelijken met de gegevens die we via de commissie kleine kerken ontvingen over kerken in het buitenland (zie rapportage commissie kleine kerken).

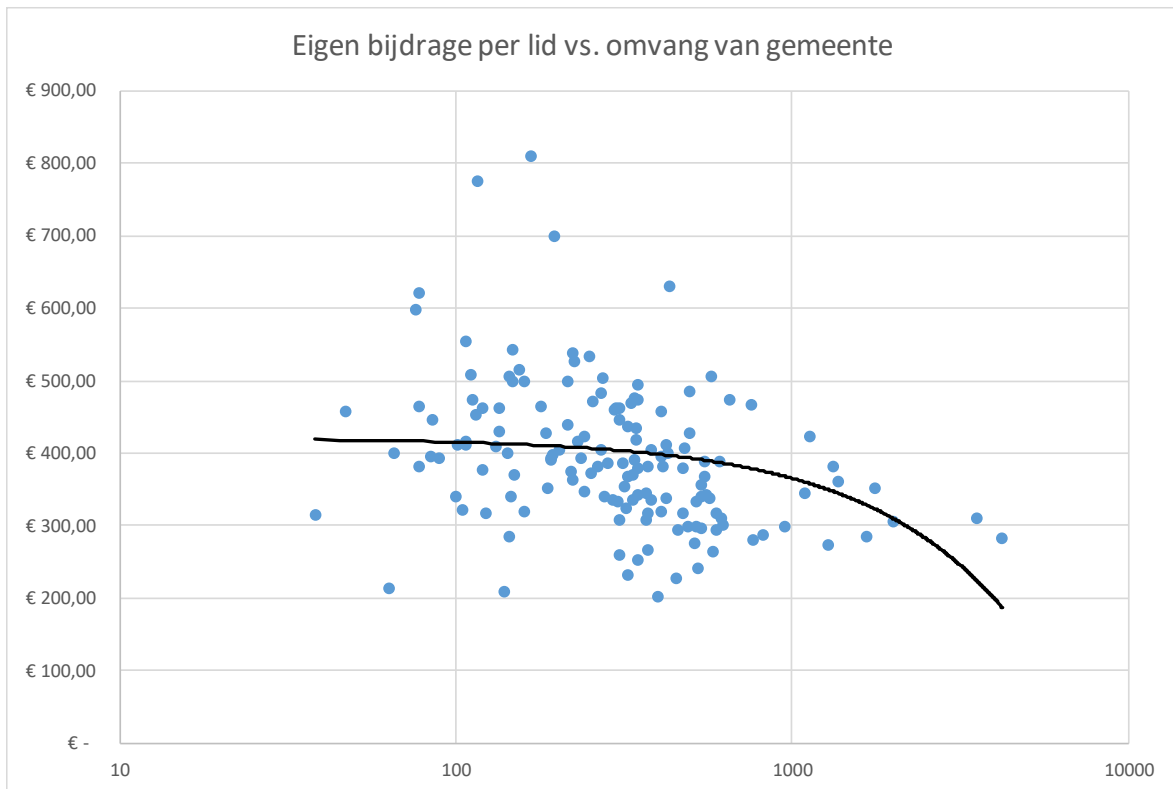
Ten slotte willen we terug komen op een onderwerp dat tijdens de discussies op de vorige synode aan de orde kwam en een belangrijke rol speelde bij de instelling van onze

40 commissie, namelijk of er een relatie is tussen op te brengen minimumbijdrage en grootte van de gemeente dan wel tussen die bijdrage en het percentage doopleden. De relatie met offervaardigheid is natuurlijk dat de bijdrage uiteindelijk betaald wordt uit de opbrengsten van de offervaardigheid.

45 In figuur 1³ is weergegeven de eigen bijdrage per (doop)lid per jaar afgezet tegen de grootte van de gemeente. Duidelijk is te zien dat die bijdrage gemiddeld kleiner is

³ De grafieken in deze bijlage zijn gebaseerd op cijfers uit 2017

naarmate de gemeente groter is.

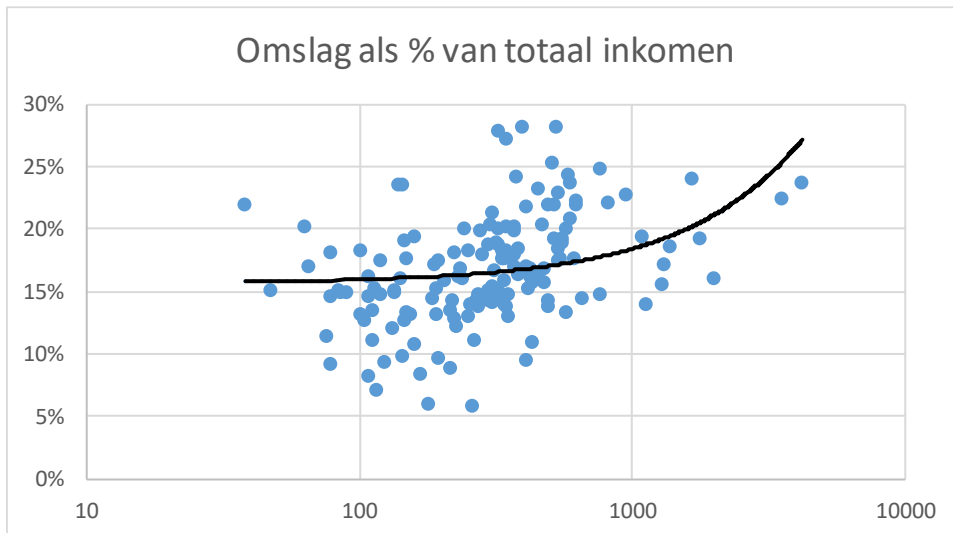
Figuur 1 EB per lid vs grootte

5

Wij menen als commissie dat het verband tussen grootte van de gemeente en de offervaardigheid vooral als volgt is te verklaren:

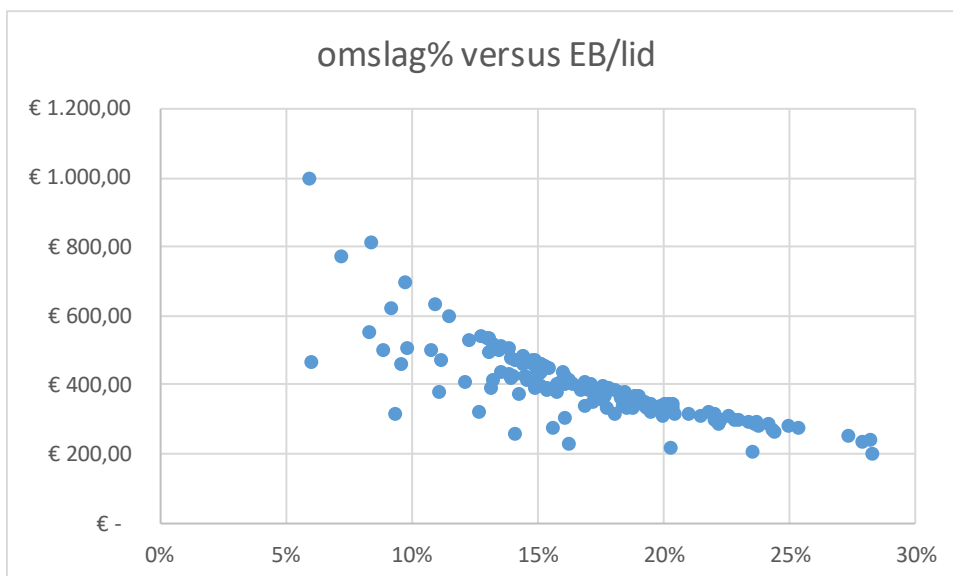
- Hoe groter een gemeente, hoe meer schaalvoordelen er zijn voor de commissie van beheer / penningmeester. Immers: een twee keer zo grote gemeente heeft wel een groter kerkgebouw nodig, maar dat is minder dan twee keer zo duur als een kleiner gebouw. Het traktement voor de predikant stijgt volgens advies van deputaten FZ met 4% per 100 leden, terwijl pas bij een grootte van 2500 leden die 100 leden ook maar 4% groei vertegenwoordigen (en bij zulke grote gemeenten zal zelden meer sprake zijn van slechts 1 predikantsplaats).
- In grote gemeenten kan dus gemiddeld volstaan worden met een lagere offervaardigheid om de totale begroting sluitend te krijgen. Het ligt dan voor de hand dat kerkleden al gauw zeggen: 'Het gaat toch goed? Waarom zou ik meer geven?'. Dat is waarschijnlijk alleen te doorbreken door enthousiast voor te spiegelen wat er extra gedaan zou kunnen worden als meer gegeven wordt, zoals extra evangelisatie of pastorale zorg of ondersteuning van een genabuurde kleine gemeente (sponsorverbanden).
- Intussen herkennen we wel dat in zo'n grote gemeente de landelijke minimumbijdrage niet profiteert van schaalvoordeel, dit is immers een vast bedrag per (doop)lid. Het percentage van de lasten die met de omslag is gemoeid neemt daardoor vaak toe met de grootte van de gemeente, zie figuur 2 (het 'totale inkomen' is de som van eigen bijdragen van leden en inkomsten van derden, zoals verhuur en subsidies). Dit leidt helaas regelmatig tot ergernis over de bijdrage aan landelijke verplichtingen. We hopen dat de bovenstaande verklaring daarvan iets kan wegnemen.

25

Figuur 2 Beslag op de begroting

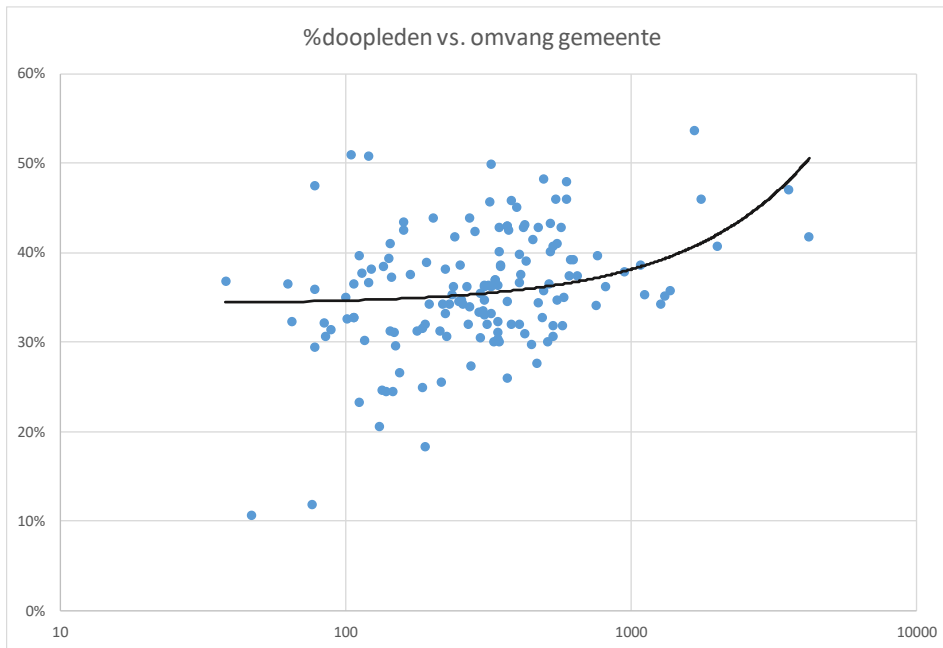
- 5 We zien dus in grote gemeenten relatief lage eigen bijdrage en relatief hoog beslag van de landelijke omslag op de begroting. Maar heeft dat ook werkelijk te maken met de grootte van de gemeente? Dat is maar de vraag, want los van de grootte van de gemeente blijkt er een zeer sterk verband tussen het percentage dat de omslag is van de totale begroting en de gemiddelde eigen bijdrage per (doop)lid, wat op zich natuurlijk ook logisch is:

10

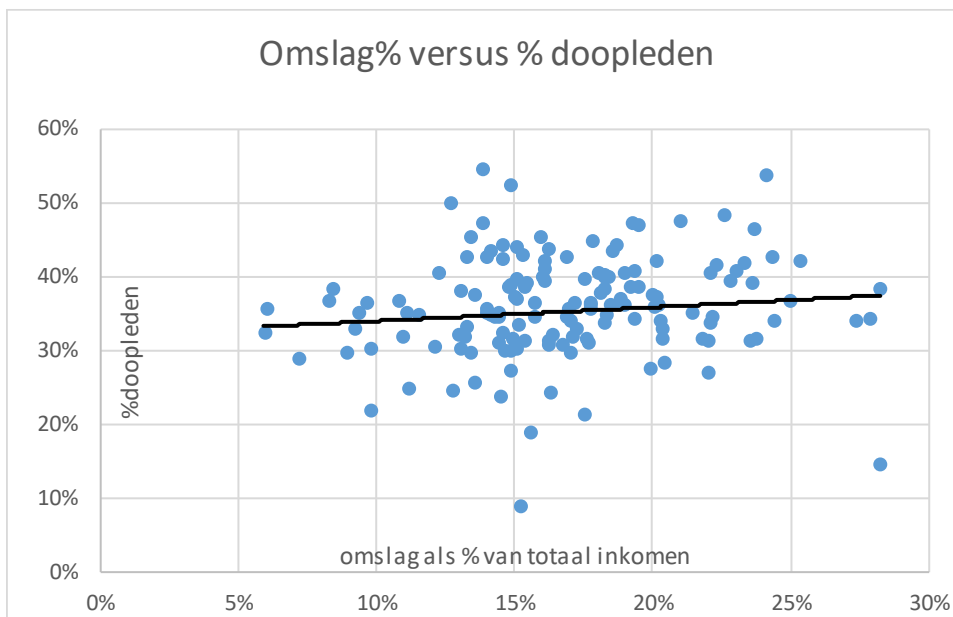
Figuur 3 eigen bijdrage per lid vs begrotingsbeslag

- 15 De problematiek van gemeenten met veel doopleden is daarmee nog niet volledig aan de orde geweest. Een eerste vraag is of grote gemeenten per sé meer doopleden hebben? Daar zijn wel aanwijzingen voor, zie figuur 4, maar de aan de andere kant is de spreiding erg groot.

5 Naar een eventuele oorzaak kunnen we slechts gissen; het zou interessant zijn om over gegevens te beschikken die iets zeggen over de leeftijdsverdeling in grote en kleine gemeenten, maar zulke gegevens hebben we niet. Daarmee is het ook lastig om conclusies te trekken over de mate waarin doopleden wel of niet een eigen inkomen hebben. In ons strategiedocument geven we aan dat een actie om te komen tot grotere offervaardigheid vooraf gegaan moet worden door een grondige analyse van de situatie in de gemeente en die analyse zal voor elke individuele gemeente, groot of klein, meer duidelijkheid moeten geven over dit soort verbanden.

15 Een laatste vraag waarop we antwoord zoeken is of er dan een verband is tussen het percentage doopleden en het beslag dat de landelijke minimale bijdrage legt op de totale begroting.

Zo'n verband blijkt uiteindelijk wel te bestaan, al is ook hier de spreiding nogal groot. Over de achtergronden er van kunnen we, gezien de verbanden tussen grootte van de gemeente en daarbij hoogte eigen bijdrage en % doopleden, op dit moment weinig verstandigs zeggen. Ook hier zal de analyse van de eigen situatie meer aanwijzingen

5 moeten geven over nadere en echte oorzaken van het hoge percentage dat de omslag op de begroting inneemt in elke specifieke situatie om zo effectieve oplossingsrichtingen te duiden.

10 Een oplossingsrichting die daarbij in elk geval zal helpen is het in zijn algemeenheid verhogen van de offervaardigheid van de gemeenteleden.